

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

17. JANUARJA

STEV. 3

Vrtna semena

Smo komaj v pričetku koledarske zime, toda ne samo poklicni vrtnar in ljubitelj, ampak tudi skrbna gospodinja mora že zdaj misliti na prve setve. Čez dobrih šest tednov bomo že lahko sejali vsaj na tople grede, če že ne na gredice na prostem. Zato ni prav nič prezgodaj, ako si že zdaj priredimo obdelovalni načrt za prihodnje leto in si na podlagi tega načrta preskrbimo potrebna zelenjadna in cvetlična semena.

Najprej vzemimo v roke posodo, kjer imamo shranjena semena, ki so nam ostala od prejšnjih let in pa semena, ki smo jih pridelali doma. Pred vsem izločimo vse staro seme, za katerega ne vemo, če je še za rabo. Preden ga vzamemo v poštev, ga je treba preizkusiti, če je še kalivo. To se naredi takole: Odštej po 100 zrn od vsake sorte, katere kalivost hočeš preizkusiti, in jih razprostri na vlažen pivni papir, ki je razgrnjen na krožniku ali podstavku za cvetlične lončke. Nato pokrij seme z drugim vlažnim pivnim papirjem in postavi posodo na toplo peč ali na štedilnikovo pečico, kjer je primerna, stalna toplota okoli 20 do 25° C. Vsak dan previdno zmoči zgornji papir z mlačno vodo, da se ne posuši. Čez štiri, pet dni začni opazovati, kako seme kali. Večina semen v 10 dneh vzkali. Seme korenaste zelenjadi (peteršilj, korenje, zelena itd.) kali pa šele v treh do štirih tednih. Ko torej mine kalilna doba, ki je razvidna za vsako zelenjad iz pričujoče razpredelnice (drugi stolpec), preštejemo, koliko zrn od 100 jih je vzkalilo. Iz tega števila sklepamo na boljše ali slabšo kalivost dotične zaloge. To število nam tudi kaže, ali bo zaloga zadostovala, oziroma koliko moramo še dokupiti. Ako od 100 zrn vzkali manj kot 30, je kalivost tako slaba, da takega semena ne kaže več uporabljati. Najkrajšo kalilno dobo ima seme čebulnic (čebula, por), ker traja samo dve leti. Najdalje pa ohranijo kalivost bučnice (buče in kumare), ker traja 7 do 8 let. Povprečna kalivost drugih zelenjadnih semen traja povprečno 3 do 5 let.

Kalivost posameznih vrst semen tudi prav lahko presodimo po njih starosti. Zato je jako potrebno, da na vsako vrečko s semenom zapišemo letnico, ko je je bilo seme kupljeno ali pridelano. Pri marsikaterem semenu ne bo treba delati kalilnega poizkusa, ker nam bo že starost povedala, ali je še kalivo ali ne. (Glej razpredelnico, prvi stolpec!)

Kalivost cvetličnih semen je še bolj različna nego zelenjadnih. Nekatera vzkale že v nekaj dneh (n. pr. cinije, balzamine, tagetes, splohi večina poletnih cvetlic). Druge potrebujejo pa poleg precejšnje toplote tudi po več tednov, preden pribodejo iz zemlje. Sadna in gozdna semena leže v zemlji po celo leto in še dalje, preden izcimijo. Plevelna semena vzkale navadno jako hitro, ako so v zemlji blizu vrha, da more do njih zrak in toplota. Globlje v zemlji pa ne kale, pač pa obdržijo kalivost mnogo let, celo desetletja.

Pri naročanju ali nakupu vrtnih semen je treba paziti zlasti na to, da dobimo svežo in pristno robo. Seveda se pa niti starost niti pristnost ne poznata na zunaj. Zato je treba semena kupovati le v zanesljivih semenskih trgovinah, ki lahko jamčijo za svežost. Težje je s pristnostjo, kajti trgovine s semeni same navadno ne pridelujejo semen, ampak prodajajo na drobno, kar kupijo na debelo od domačih, največ pa od inozemskih pridelovalcev. Ako so ti domači in tuji dobavitelji vestni in zanesljivi, potem tudi prodajalec na drobno lahko postreže s pristno robo. Pri nakupu vrtnih semen je treba vedno odločno navesti sorte, ki jih želimo. Nikakor ne zadostuje, da bi zahtevali 10 g solatnega ali 20 g špinachnega semena; povedati je treba tudi, katere solate, katere špinache itd. Solatnih sort je jako mnogo, prav tako tudi špinachnih in vsake druge zelenjadi.

Preden naročamo ali kupujemo zelenjadno seme, je treba, da si napišemo, koliko potrebujemo od vsake sorte. Navadno naročajo preveč semena. Odtod

Zelenjad	Seme je kativo	Seme izkali v dneh	Na 1 gr gre semenskih zrn	Semena je treba za 1 kv. meter gramov	Koliko časa raste, da je zelenjad go dna, tednov
Grah	4—5	6—10	3—6	12—20	6—8
Fižol	3—4	8—10	1—5	15—30	8—15
Spinača	4—5	4—6	80—120	3—4	4—6
Korenček	3—4	18—24	400—600	1	10—12
Petersilj	2—3	20—30	800—900	1	8—10
Črni koren	2—3	10—14	70—80	4—5	35—40
Redkvice	4—5	5—8	80—100	2—3	4—5
Repica	4—5	4—8	350—500	$\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$	13—15
Rdeča pesa	5—6	10—14	40—90	1	20
Čebula	2	10—14	200—250	2	20—25
Por	2	12—18	300—400	6	20—25
Kumare	7—8	6—7	40—60	1	8—10
				Na 1 m ² sadik	
Zelje	4—5	6—8	250—400	4—6	20
Karfjole	3—5	6—8	280—390	3—5	20
Ohrovt	4—5	6—8	280—370	4—6	20
Rožni kapus	4—5	6—8	340—400	6—8	30
Kolerabe vrtna	4—5	6—8	250—360	12—18	8
Podzemeljske kolerabe	4—5	5—7	260—300	6—8	20
Zelena	3—4	20—30	2000	10—12	28—30
Glavnata solata	3—4	6—10	800—1200	12—16	8—10
Endivija	4—5	6—8	800—900	8—10	8—12
Paradižniki	2—3	6—8	250—300	2—4	20

potem pregoste setve in pa ostanki od prejšnjih let. Da v tem oziru vsaj približno zadenemo pravo, si dobro ogledimo tretji in četrti stolpec pričujoče razpredelnice. Večina zelenjadnih semen je zelo drobna, tako da gre na stotine, da celo na tisoče zrn na en sam gram. V enem gramu zelene je n. pr. 2000 zrn. Ali bi ne bilo nespametno, ko bi tega semena kupili n. pr. 5 ali celo 10 gramov, ko ga je še celo 1 gram mnogo preveč. Približno tako je s semenom od petersilja, solate, endivije, paradižnika. Ko bi seme od naštetih sort prav porabili, ga za preprosto majhno gospodinjstvo zadostuje po 1, kvečjemu do 2 grama. V enem gramu semena od paradižnikov je do 300 zrn. Iz tega dobimo vsaj 200 sadik. Malokatera gospodinja bo pa nasadila kar 200 sadik paradižnika, ko jih zadostuje 20 do 30 itd. Največ (na težo) semena potrebujemo od stročnic (fižol, grah), pa tudi od špinače, kumar in pese; ker so ta semena razmeroma teška, jih pride malo na običajno uteženo enoto — na gram — po kateri kupujemo vrtna semena.

Cvetlična semena so pa še neprimerno drobnejša in jih gre na gram pri nekaterih plemenih kar na tisoče. Navadno so v trgovinah s semeni že vpeljani primerni odmerki (porcije), ki pa so večinoma še preveliki, razen pri prav dragocenih semenih, ki se prodajajo po številu zrn.

H.

SEJMI

do 28. januarja 1940:

22. jan.: živ. in kram. Višnja gora, Sodražica, živ. in kram. Marenberg, svinj. Središče, živ. in kram. Teharje, gov. in svinj. Videm na Štajerskem, živ. in kram. Mozirje. — 23. jan.: živ. in kram. Novo mesto, svinj. Ormož, konj. in gov. Maribor, svinj. Dol. Lendava. — 24. jan.: svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje. — 24. jan.: svinj. in kram. Blagovica pri Kamniku, gov. in kram. Radeče pri Židanem mostu, gov., ovce, koze Koprivna-Veliki Dol, živ. in kram. Slovenj Gradec, svinj. Turnišče, živ. in kram. Dol. Lendava. — 26. jan.: svinj. in drobnice Maribor. — 27. jan.: Brežice, Celje in Trbovlje.

Oves se predstavlja

Moje ime je oves, pa tudi zob mi pravijo; stari Rimljani pa so mi rekli *avena* — to vse tudi sem. Prišel sem iz orient, kakor sv. Trije Kralji, a vaši pradedje so me sprejeli v svoj delovni načrt pozneje kakor druga žita. A zato ne igram v današnjem svetovnogospodarskem življenju nič manjše vloge kakor drugi otroci Cerere (Ceres je bila pri poganih boginja rodovitnosti in žita); saj stojim po velikosti površine, ki jo zavzemam na zemlji že na 4. mestu. Pridem namreč takoj za pšenico, koruzo in rižem, torej pred ržjo. Moja slaba stran je, da ne prenesem vročine in suhega podnebja; moja pljuča potrebujejo bolj hladnega, vlažnega zraka, s kakršnim se ponašajo predgorja. Ako zaznamujete na karti Evrazije (Evrope in Azije) severne in južne meje mojega bivanja, dobite skoraj trikotnik. Njegov vrh tiči daleč tam v Aziji okoli bajkalskega jezera; tam se približata severna in južna meja mojega bivališča do razdalje 3 do 4 zemljepisnih stopinj. Na zapadu Evrope sta pa ti dve črti (sev. in južna meja) zelo oddaljeni, skoraj 20° zemljepisne širine; severno mejo tvorijo norveški fjordi (zalivi), južno pa južnofrancoske reke, ki se izlivajo v Biskajski zaliv. Najbolje se počutim v srednji in severni Evropi, tja gori do 66. stopinje sev. širine. Ker je ena mojih narodnih tudi tista znana pesem: Na góre, na góre, na strme vrhe!

Tja kliče in miče in vabi srce... zato vam bo popolnoma umljivo, če sem si postavil svoj delovni (ne počitniški) dom v Švici do 1670 m, v srednji Aziji pa tudi do 1800 m visoko nad morjem.

Pa morda porečete, gospóda moja! Čemu se vendar tako šopiriš s svojo osebito in njenim domovanjem, poročaj nam raje, kakšen pomen in korist imaš prav za prav za nas kmetovalce in človeštvo sploh? — No, na to vprašanje vam odgovorjam prav brez najmanjše zadrege. Da me rabijo po goratih krajih marsikje še danes za zmesni kruh, ki je zdrav in tečen, je znana reč. Kako je šel »ovsenjak« nekoč v slast celo nekemu kraljeviču, ki je bil sicer vajen le »potičice iz rumene pšeničice, na sladkem mleku mešane, vse s cukrčkom potresene,« lahko bereš v nekdanjih šolskih berilih. Na škotskem kuhajo iz moje moke na mleku ali vodi močnik, ga nekoliko zabelijo in

dobe zelo tečno jed. Marsikje poznajo ovseno kašo in zdrob (gres), ki ju uporabljajo za jedila, pa tudi v zdravstvene svrhe: za obkladke, kot sredstvo za zapiranje in podobno. Zelo ugodno vplivam, cenjeni prijatelji, tudi na živčevje in mišičevje ljudi in živali; med prvimi zlasti na tiste, ki morajo delati z glavo, mnogo misliti, med živino pa posebno na delavno žival. Škrob moje moke je posebno nežen, zato me lahko prebavljajo ljudje s prav slabim želodcem, mnogim bolnikom prinesem rešenje in krepilo, pa tudi otroci krasno uspevajo z uživanjem raznih ovsenih preparatov, n. pr. ovsenih kosmov, iz katerih pripravljajo razumne kuharice redilne juhe in razno pecivo; saj vsebujejo taki kosmi po 7½% toščice in po 13,4% beljakovin. Tudi marsikak diabetik (sladkosečnik) pozna »ovseno zdravljenje«.

Zato pa ni čudno, da so me ljudje zaradi mojih lepih lastnosti na mnogih krajih spoštovali že v sivi davnini. Saj dobite moje sledove že v stavbah na koleh, za časa Rimljanov pa sem bil že dober znanec naroda po severni Italiji, na Grškem in po Mali Aziji.

Ker ne nosim glave prevzetno pokonci kakor kaka rogoz in trstika na močvirnem bregu Save, nisem doslej niti črnil o svoji največji odliki, da sem namreč prvovrstna krma za živino, posebno za konje. V vsakem kvintalu (centu po 100 kg) mojega zrnja je namreč po 8,7 kg dragocene beljakovine in amidov, iz katerih, kakor veste, more nastajati kri, meso, moč, mleko in volna. Poleg beljakovin je pa v vsakem stotu mojega zrnja tudi še 44,7 kg ogljikovih hidratov, v glavnem škroba in pa kake 4 kg toščice. Na ta način vam zaleže v hlevu 10 kg ovsa toliko kot 16 kg najboljšega sena. Če je bila torej zadnje dni (začetek jan. 1940) cena senu od 0,70 do 1,25 din, ovsu pa 2 do 2,30 din, se zdi morda cena za moje zrnje nekoliko visoka. Toda vsak pameten človek plača zame raje nekoliko več, to pa zaradi tega, ker sem za vprežne živali najpripravnejša krma, za gotove namene v živinoreji pa sploh ne nadomestljiv, posebno v konjereji. Samo v meni namreč tiči *avenin*, živce oživljajoča snov, ki se ne nahaja v nobenem drugem zrnju. Treba je pa ponuditi oves le kratek čas, preden naprežeš ali zaja-

haš konja, kajti avenin deluje samo 3 do 4 ure. Moje zrnje je izmed vseh žit najlažje prebavljivo, ne povzroča kalike in napenjanja. Izkušnje so dokazale, da je oves v dveh urah po krmljenju skoraj docela prebavljiv, dočim ležita v tem rž in pšenica še povsem celi v želodcu. Kar je za človeka meso, to je za konja moje seme. Z največjim pridom ga pokladate tudi doječim kobilam in žrebetom. Zelo dober je zdrobljen oves tudi za molzne krave, ker napravlja obilno dobrega mleka; ugaja teletom in doječim kravam. Veliko je vreden za delavne vole. Bik plemenjak pa naj dobi nezdrobljenega ovsa, ki dvigne njegovo plemensko moč. Zelo ugaja oves plemenskim ovcom, jagnjetom in doječim ovcom, pa tudi za vzrejo pujskov in krmljenja perutnine je imeniten pripomoček; perutnina se po njem hitro debeli in leže mnogo jajec. Moja slama za molžno živino ni ravno veliko vredna; dočim je namreč njena škrobna vrednost 18,5 — to se pravi: 100 kg ovsene slame zaleže živini toliko kot 18½ kg čistega škroba — je pa njena mlečno-proizvajalna vrednost samo 10. Zato je pa ovsena, t. j. moja slama prav izvrstna za vole in mlado govedo; saj vsebuje 1,3% beljakovin, kakih 0,7% tolščice in čez 36% ogljikovih hidratov in prebavnih vlaknin. Če vržete pred živino 7 kg ovsene slame, ste storiili isto, kakor če bi ji ponudili 4 do 5 kg sena. Če računate na 100 kg ovsenega zrnja 140 kg ovsene slame, imate v tej količini krmno vrednost 240 kg dobrega sena.

Gospóda moja! Dovolite, da se ob današnji priliki bridko pritožim nad ravnanjem, ki ga moram pogosto doživljati. Star smešen rek pravi namreč: »Oves raste povsod!« Sejejo me na lahka, suha, pa tudi na prav težka, mokra, močvirna, barjanska tla in se norčujejo iz mene, češ da sem deklica za vse. Prav tako žalosten je moj položaj, kar se tiče kolo-barjenja; jaz sem vedno zadnji na vrsti, deseti brat, postržek, ki naj strgam sklede, ki so jih že drugi izpraznili. To je krivica, prijatelji, velika krivica. Saj nič ne rečem, da bi ravno zahteval hrano najboljših hotelov in same sladkarije. Ne tajim, da sem najmanj izbiren med vsemi rastlinami, ki jih pridelujete po njivah. Kjer rž in pšenica ne opravi prav ničesar več, si znam jaz še dobiti svojo malico, kajti izvrstno sem opremljen za to svrho. Sestav mojih korenin je 2¼-

krat obširnejši od pšeničnega in kjer išče živeža toliko korenin in korenin, toliko pridnih delavcev, tam gre delo izpod rok. S temi svojimi koreninami pretaknem in preiščem v zemlji vse, kar se le da dobiti porabnega. Pa ne samo to, čutim v sebi tudi moč, da odprem shrambo hrane tudi v surovi, še neobdelani zemlji, na novišču, samo en pogoj stavim: da mi to novišče pošteno preorjete in prerahljate. Sicer pa prosim, da mi daste za hrano približno iste množine kakor rži. 10 stotov ovsa in 10 stotov ovsene slame odvzameta zemlji prav toliko dušika, apna in drugih snovi kakor 10 kvintalov rži in 10 kvintalov ržene slame. Če mi naklonite nekoliko apna, vam bom zelo hvaležen, saj pomaga le-ta mojim koreninam, da lažje odvarjajo zemljo za pridobivanje hrane. Svež hlevski gnoj ni zame; kaj mi pomaga najprej prav bohotna rast, ko moram pa pozneje tolikrat poleči! Ker vem, cenjeni prijatelji, kako vam pogosto prede trda za denar, vam svetujem: spravljajte pridno lesni pepel od peči, pridenite mu kako vrečo superfosfata in čudili se boste uspehu. Če mi pa morete nakloniti namesto omenjenega kakih 250 kg nitrofoskala na oral, vam bom še bolj hvaležen. In denar za umetno gnojilo ne bo zavržen; saj boste z večjo množino ovsa pri hiši tudi krepko izboljšali svojo živino.

Mnogi kmetovalci obdelujejo zemljo, namenjeno zame, le nekoliko preveč zagnirno. Četudi sem ponizen oves, pa vendar ne prenesem njive, ki je vsa prepletena s pirnico in travo; ne posevaj me tudi ne v blatnasto glino, kajti iz gline in ilovice boš dobil potem le divje kamilice, grašico, ivanjščico, perenko, šor-puljo, divji oves in podobno svojat, ne pa zlatega ovsa. Najmanj, kar morem zahtevati je, da me sejete v rahlo, pa usedeno in ob setvi osušeno zemljo, ki je sicer dovolj vlažna, ne pa mokra. Jeseni pridno rabite drevo, če nočete imeti namesto mene mojega najhujšega sovražnika — osat.

Moje sorodstvo, gospóda, je številno, četudi se zdim na prvi pogled tako preprosto; leto za letom se porajajo tudi nove vrste ovsa. Glavni dve vrsti sta oves smrekar, to je naš navadni oves z na vse strani razprostrtem, metličastim latjem in pa grozdasti oves ali sabljar, ki ima lat tako stisnjen, da vise vsi klaski kot majhne zastavčice ysi na eno

sfran. V obeh oddelkih imate spet vrste, ki so ali bele ali rumene barve, pa tudi sive, rujave, celo črne; nekatere sorte imajo dolgo reso, druge so brez nje itd. Med belimi vrstami je znan probstajski, ki daje gotove in visoke pridelke na težki in srednje težki zemlji. Visoko hektolitrsko težo je imel včasih zlasti dupavski oves, 1 hl je tehtal 56 kg. Kot posebno vrsto navadnega ovsa lahko smatrate ozimni oves, s katerim so delali poizkušnje že pred 40 leti na kmetijski šoli na Grmu. Potem je bilo leta in leta vse tiho, zadnje čase pa spet vpeljavajo mnogi kmetovalci to vrsto in se, zlasti kadar ni prehuda zima, tudi zelo pohvalijo z njo. Dočim je namreč povprečni pridelek ovsa na 1 ha v Jugoslaviji po

9—10 kvintalov, so pa dosegli pri zimskem ovsu že pridelek do 32 q zrnja in 77 q slame na 1 ha. Zimski oves sejejo v septembru; z roko po 160 do 180 kg lepo očiščenega zrnja, s strojem pa 140 kg. Jaremu ovsu le prevečkrat škoduje suša, ko je še v nežni rasti; zimski nima tega strahu pred pomladanskim pomanjkanjem vlage; zori tudi 10 do 14 dni pred jarim. Seveda odpornost moja proti zimskemu mrazu še ni popolna, zato se priporočam semenogojским postajam, da mi s pridnim odbiranjem in oplemenjevanjem tako utrdijo proti zimi, da bom lahko popolnoma nadomestil svojega jarega brata, slovenskemu in jugoslovanskemu kmetu pa bo to v veliko, veliko korist.

ovfr.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Vzgojni nasveti

Možev otrok. Pet let ste že poročeni. Vsi pogoji so dani za srečen zakon. Zdaj ste pa dognali, da ima mož nezakonskega otroka. Kaj naj storite?

Taki primeri so bolj pogostni, kakor si mislimo. Nerodno je to, neprijetno, vendar se na stvari ne da nič spremeniti. Večina mož je prepričanih, da je najboljša, če to stvar ženi zataje. Z vsemi mogočimi izgovori skušajo zatajiti mesečne izdatke, ki jih imajo z alimenti, ali pa morebitne obiske pri svojem nezakonskem otroku. Žena začne polagoma nekaj sumiti, postane ljubosumna ne samo na preteklost moževa, temveč ima tudi vzrok, da bolno domneva, da mož s svojim razmerjem še vedno ni pretrgal. Tako pride do zakonskih preprirov, medtem ko bi bila stvar veliko bolj preprosta, če bi mož — zlasti če gre za zablodo še izza časa pred poroko — svoj prestopok lepo priznal. Da, otroka ima; tam in tam je; mesečno plačuje toliko in toliko za njegovo vzdrževanje; saj ga ne pozna, ali pa se zanima zanj, ker je to vendarle njegov otrok.

V prvem primeru se mora žena sprijazniti z izdatki za vzgojo otroka. Tu ne pomaga nobena zamera, nobeno očitjanje. V drugem primeru pa bo pametno storila, če se ne vda ljubosumnosti, dvomu in jezi, ampak skuša moževa zanimanje za otroka deliti. Če pridejo v družino

lastni otroci, se to moževo zanimanje itak samo po sebi kmalu ohladi in ostane to zanimanje le še kot dokaz moževe vestnosti. To pa je lastnost, katere naj bo žena vesela, ker bo tudi njej in njenim otrokom prav prišla.

Dostikrat pa zve žena šele čez leta morda slučajno o nezakonskem moževem otroku. Tu imamo dve ostro ločeni vrsti žen: ene se užaljene obrnejo od moža, ker se čutijo prizadete v vseh svojih pravicah in čustvih. Druge so pa zadosti pametne, da sprevidijo, da gre tu za stvar, ki je ni mogoče s sveta spraviti in da ima mož dostikrat na tem malo, otrok pa prav nobene krivde. Marsikatera žena ljubi svojega moža tako, da vklene tudi njegovega otroka v svojo ljubezen; posebno če je njen zakon brez otrok, bi rada tega otroka vzela za svojega v hišo.

Kakor je tak sklep lep in plemenit, je vendar tudi tu potrebna previdnost. Žena v takem primeru nikoli ne sme ravnati na svojo roko, čeprav misli, da bo s tem moža razveselila. Prej se mora prepričati, če je njen načrt v skladu z moževimi željami. Morda ima mož svoje vzroke, da si kaj takega ne želi, morda noče, da bi bil pretesno zvezan s svojo preteklostjo, kateri se je odpovedal.

Če pa bi bil tudi mož s tem zadovoljen, je pa vendar še treba vse dobro pretehtati, prav kakor bi se šlo za po-

polnoma tujega otroka. Natančno je treba poznati zdravstveno stanje, starost, okolico in družinske otroke razmere. Predvsem se je treba bati nezajeljenega priveska, sicer se otrok ne bo nikoli mogel vživeti v nove razmere. Če otrokova mati še živi, pride lahko do zelo neljubih zapletljajev. Če pa so razmere ugodne, naj se žena, če je sama brez otrok, ne brani sprejeti v hišo otroka, ki spada vsaj delno v hišo.

Tudi če mož želi, da bi potem otroka posvojil, naj se temu nikar ne upira. S tem bo le še bolj privezala moža nase. Čeprav ji je morda neizmerno težko, naj skuša postati resnična mati otroku, ki ga ji je Bog položil pred vrata. Kaj pa ljudje čenčajo, na to se pa pameten človek ne ozira. Če bodo ljudje videli, da se za njih čenče ne brigate, bodo kmalu utihnili. Mir in sreča vaše hiše bo pa le rešena.

KUHINJA

Jajčni sir na goveji juhi. Za to juho rabim dva rumenjaka, eno celo jajce, pol decilitra mleka, sesekljan zelen peteršilj in nekaj zrn soli. Mleko, rumenjaka in jajce prav dobro ošvrkljam v lončku. Med švrkljanjem pridenem sesekljan zelen peteršilj in nekaj zrn soli. Obliko dobro namažem z maslom ali mastjo, potresek z moko in zravnam lepo enakomerno testo po obliki. Potem pa mešanico skuham v sopari. Vre naj dobre pol ure. Kuhan sir prevrnem na desko in zrežem na rezine ali na kocke ter denem v govejo juho kot vložek.

Jetna pasteta. Četrť kilograma telečjih jeter operem in skuham v slanem kropu. Kuhana jetra dvakrat zmeljem v

strojčku za meso. V kozi razbelim 2 dkg masti, dodam sesekljane čebule, s soljo strtega česna, pol žlice gorčice, strtega majarona, prav na drobne kocke zrezane slanine. Te naj bo 3 dkg, zmleta jetra, primerno soli in malo popra. Ko so vse te snovi dobro zmešane, prilivam po žlici toliko mleka ali smetane, da nastane testo, ki se lahko namaže na kruh. Ta pasteta je posebno pripravna za športnike, to je turiste, smučarje itd.

DOMAČA LEKARNA

Za mrzlico kuhaj 15 g listja črne jelše na četrť litra vode in jemlji dvakrat na dan po tri žlice; ali pa žličko stolčenega jelšinega luba na žlici vina. To pomaga bolj kakor kinin. Če imaš bolečine v kolkih, si naveži zelenih jelšinih listov in pij jelšin oparek. Omartvele ude koplji v jelšini izkuhi in maži z mazilom:

Pest lavorjevega listja in pest rožmarina prevri na svežem salu, odcedi mast in raztopi v topli vodi za lešnik kafe. Ko si namazal, zavij bolni ud v mehko volno.

Zo dolgo hojo po snegu in ledu. Raztopi 12 g kolodija in g kalofonije, pri mešaj 4 g lanenega olja in 16 g špirita. V tej gošči namoči nogavice. Če vliješ malo gošče v obutev ali jo namažeš z njo, bo zaprlo vsako luknjico in mraz ne more do nog. Pod prepojene nogavice obuj še tanke svilene. Mraza obvaruje noge tudi v laneno olje namočena žaklješina.

Najbolj topla podloga za noge je tanka blazinica s perjem. S papirjem napolnjena je tudi dobra. Prvo in drugo je treba večkrat prezračiti in presušiti, sicer izgubijo toploto.

Ozebljene roke ne umivaj z milom, ampak z mlačno izkuho otrobov in namaži z mešanico limone, medu in beljaka.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na rednem ponedeljskem sejmu dne 8. januarja 1940 je imela živina sledeče cene: voli I. vrste 6.50, II. vrste 6, III. 5.50; telice I. vrste 6.50, II. 6, III. 5.50; krave I. vrste 5.50, II. vrste 5, III. 4.50; telata I. vrste 8.50, II. 7.50; prašiči špeharji 11.50, pršutarji 8.50 do 9.50 din za 1 kg žive teže. Mladi pujski od 7 do 8 tednov 150 do 270 din komad. »Na čez« je ve-

ljala živina: voli 1200 do 3500, krave 900 do 2000 din.

Brežice. Na sejmu v Sevnici dne 4. januarja so plačevali živino takole: voli I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; junice I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; krave I. vrste 5, II. vrste 4, III. vrste 3; prašiči špeharji 7 din 1 kg žive teže. Mladi prašički 150 do 180 din par.

Kamnik. Po podatkih z dne 4. januarja t. l. je v kamniškem okraju cena ži-

vine ťaka: voli I. vrste 5.75, II. 5, III. 4; telice I. vrste 5.50, II. 4.75, III. 4.25; krave I. vrste 5, II. vrste 4.25, III 3 do 3.50; teleta I. vrste 7 do 8, II. vrste 6.0 do 7; prašiči špeharji 8 do 9, pršutarji 8 do 8.50 din za 1 kg žive teže.

Novo mesto. Po podatkih z dne 9. jan. se gibljejo v novomeškem okraju cene živine takole: voli I. vrste 5.50 do 6, II. 4 do 5, III. 3.50; telice I. vrste 5, II. 3 do 4; krave I. vrste 4 do 4.50, II. 3.50 do 4, III 2.50 do 3; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 8 do 9, pršutarji 6 do 7 din za 1 kg žive teže.

Črnomelj. Na semanji dan 4. jan. so prodajali v Črnomlju živino po tehle cenah: voli I. vrste 5 do 6, II. 4 do 4.50, III. 3.50; telice in junci okrog din 4.50, krave I. vrste 4.50, II. 3, III. 2.50, prašiči špeharji 8 do 9, pršutarji 6 do 7 din za 1 kg žive teže. Mladi prašički 8 do 10 tednov 120 do 150 din komad.

Ljutomer. Po zadnjih podatkih z dne 6. januarja so cene živine v Ljutomerškem okraju sledeče: telice II. vrste 4.50, III. vrste 3.50 do 4; teleta II. vrste 4 do 6, prašiči špeharji 7 do 8, pršutarji 8 do 9.50 din za 1 kg žive teže.

Lendava. Po sporočilu z dne 5. jan. so bile cene živine v lendavskem okraju naslednje: biki I. vrste 5 do 6, II. vrste 4.50 do 5; telice I. vrste, II. vrste 4; krave I. vrste 3, II. vrste 2.50, teleta I. vrste 6 do 7, II. vrste 5; prašiči špeharji 8.50 do 11, pršutarji 7.50 din za 1 kg žive teže.

CENE

Kranj. Pšenica 1 kg 2.50 do 3, ječmen 2 do 2.5, rž 2 do 2.25, oves 2, kuruza 1.75, fižol 6 do 7, krompir 1.50, seno 1.25, slama 0.75 din za 1 kg. Sadje na trgu: jabolka 4 do 6, suhe češplje 8 do 14, mleko liter 2.50, maslo kg 34 do 38, drva 1 kub. meter 110 do 115 din. Svinjska mast kg 22, med 24 do 26 din, neoprana volna 24 do 26, oprana volna 36 do 38 din 1 kg.

Novo mesto. Pšenica 100 kg 175 do 210, ječmen 175 do 190, rž 180 do 200, oves 180, kuruza 200, fižol 450 do 800, krompir 175 do 200, seno 130 do 150, slama 50 din za 100 kg. Drva 1 kub. meter 60 do 70, mleko liter 1.50 do 2, maslo 28 do 32, vino liter navadno pri vinogradnikih 3 do 4, finejše sortirano 6 din. Svinjska mast 20 do 2, med din 18 din za 1 kg.

Ljutomer. Pšenica 100 kg 670, ječmen 140, rž 160, oves 150, kuruza 140, fižol 550, krompir 150, lucerna 80, seno 70, slama

50; drva kub. meter 20, mleko liter 1.50, surovo maslo kg 26, vino navadno mešano liter 4 do 6 din (pri vinogradnikih), finejše sortirano 6 do 8 din.

Murska Sobota. Pšenica 1 kg 1.80, ječmen 1.60, rž 1.60, oves 1.50, kuruza 1.45, fižol 4, krompir 1, seno 0.80, slama 0.40; drva 1 kub. meter 45 do 95, mleko liter 2 din, surovo maslo 25 do 28, svinjska mast 20, med 14 do 15 din za 1 kg.

LES

Po podatkih ljubljanske borze za blago in vrednote z dne 12. januarja t. l. so bile cene lesa sledeče franko vagon nakladalna postaja v Sloveniji; cene se razumejo za 1 kubični meter:

bukev: hlodi od 30 cm naprej I/II 110 do 150, hlodi za furnir od 40 cm dalje 200 do 220, deske-plohi 250 do 490, parjeni 320 do 620.

hrast: hlodi I/II od 30 cm dalje 200 do 320, bordonali 750 do 850, deske-plohi 750 do 900 din.

smreka in jelka: hlodi I/II monte 215 do 255, brzogovni drogovi 195 do 225, bordonali 235 do 245, filerji 240 do 250, trami ostalih razsežnosti 220 do 290; Škorete 445 do 580, deske-plohi 415 do 465 dinarjev.

Ljubljanski trg

Meso: govedina 8 do 14 din za kg po kakovosti, teletina 12 do 16 din, svinjina 14 do 20 din. Domača slanina 16, hrvaška slanina 17 do 18, domače salo 17, hrvaško 19, mast 22, šunka (sveža) 20 do 22, prekajeno mesto 16 do 20 din za 1 kg. Meso drobnice: koštrun 8 do 10, jagnjetina 12 do 14, kozličevina 16 do 18 din 1 kilogram.

Klobase: krakovske 1 kg 20, debrecinske 18 do 20, hrenovke 18 do 20, safalade 18 do 20, zlačenke 12 do 15, polprekajene kranjske 30, suhe kranjske 40, prekajena svinjina 16 do 20 din.

Perutnina: piščanec komad 16 do 20, zaklan kg 25, kokoš komad 24 do 32, zaklana kg 24, raca komad 18 do 32, zaklana kg 22, gos komad 45 do 50, zaklana kg 22 do 26, golob komad 3 do 5, domač zajec komad 8 do 16 din.

Mleko in mlečni izdelki: mleko liter 2 do 2.50, surovo maslo kg 28 do 34, čajno maslo 34 do 40, kuhano maslo 32 do 36, bohinski sir 26, polementarec 26, trapist 24 do 28 din 1 kg.

PRAVNI NASVETI

Sadno drevje na meji. D. D. - Ob sosedovi hiši imate zemljišče in bi na to radi zasadili sadno drevje. Med sosedovo hišo in vašim zemljiščem je za en meter sosedove zemlje. Ker ima sosedova hiša proti vašemu zemljišču tudi okna, vprašate, koliko metrov od meje smete zasaditi sadno drevje, da ne bo mogel sosed ugovarjati zaradi zatemnitve oken? — Drevesa zasadite tako daleč od meje, da ne bodo veje zasajenih dreves segale v sosedov zračni prostor niti korenine se zarastle v sosedovo zemljo. Kajti sosed sme v svoj zračni prostor rastoče veje obsekati ali tudi drugače uporabiti, n. pr. da obere na teh vejah rastoče plodove. Radi morebitne zatemnitve pa sosed sploh ne bo mogel ugovarjati. Le če ste že pred leti hoteli na tem prostoru zasaditi drevje, sosed pa ni dovolil in ste vi radi njegovega protivljenja takrat opustili to namero, potem je sosed tekom 30. let priposestvoval služnostno pravico, da mu ne smete jemati svetlobe in razgleda. Ker pa tega ni bilo, vam ne more sosed prepovedati, da bi na svojem zemljišču zasadili drevje, čeprav mu bo to drevje s časom zatemnilo svetlobo pri oknih.

Nesporazum s sinom. F. D. P. - Niste povedali, kakšne vsebine je »zamerka«, ki ste ga zaradi posestva in hiše napravili s sinom. Zato ne vemo, kakšne pravice je sin pridobil. Svetujemo vam, da se s sinom pobotate: če ste ga zaradi nesporazumov z ženo zapodili od hiše in je sin odšel, je bil po našem mnenju pač opravičen, da je prodal svojega prašiča, čeprav je bil ta krmljen z vašimi pridelki. Za svoje delo na posestvu je oženjeni sin smel zahtevati primerno plačilo, ki si ga je pač zaenkrat sam vzel.

Posojilo hranilne vloge. J. A. S. Spodili ste si od sorodnika »vloga« v domači hranilnici. Napravili ste pismen dogovor, da se zavežete vrniti vlogo »številko za številko« in da boste vlogo odplačevali v mesečnih obrokih po 100 din. Sorodnik je umrl. Njegov dedič hoče napram vam pobotati ostanek posojila s tem, kar bi moral izplačati vaši ženi kot dediščino po umrlem sorodniku. Vprašate, če sme od vas terjati plačilo ostanka posojila v gotovini in dolg pobotati. — V tem sporu bo važno, kaj sta vi in vaš že umrl sorodnik imela v mislih, ko sta napisala zgoraj navedeni dogovor, da se zavežete vrniti vlogo »številko za številko«. Ali ste se sorodniku zavezali vrniti le enako visok znesek v vlogi domače hranilnice ali pa je smel sorodnik od vas zahtevati plačilo celega posojila v gotovini? V slednjem primeru bi smel dedič

po našem mnenju pobotati terjatev vaše žene, če je vaša žena bila tudi nerazdelna dolžnica in plačnica za od vas spošojeno hranilno vlogo, sicer pa ne.

Sporna pot pod kozolcem. M. F. P. — Od hiše, ki ste jo imeli na severni strani vasi, ste imeli tudi pot za vasjo po stezi, ki pelje pod sosedovim kozolcem. Ko vam je hiša pogorela, ste jo postavili na drugi parceli. Pot po stezi za vasjo ste pa še vedno uporabljali. Sosed vam pa zdaj to pot prepoveduje, češ da nimate več hiše, za katero je bila pot priposestvana. — Pot je bila priposestvana v korist vašega gospodujočega zemljišča. Vseeno je, če ste imeli stanovanjsko hišo na tej ali drugi parceli, ker ste pač to pot uporabljali za hojo na polje za vaše gospodarstvo. Vaše gospodarstvo pa je ostalo tudi po požaru isto kot prej. Zato vam sosed po našem mnenju ne more prepovedati stare poti.

Odkodnina za poškodovano nogo. F. O. L. Delavka, ki si je poškodovala nogo v obratu pri delu, ali pa na potu na delo ali na potu z dela domov, ima pravico do nezgodne rente, neglede na to, koliko tednov je bila v tovarni zaposlena. Tekom enega leta od dneva ko so se pojavile posledice obratne nezgode, mora zahtevati nezgodno rento od OUZD, najkasneje pa tekom dveh let po nesrečnem slučaju, sicer je ta zahteva zastarana. — Protí odloku, s katerim bi bila zahteva odbita, se lahko pritožite na sodišče delavskega zavarovanja v Ljubljani. V tem postopku ni potrebno, da najamete odvetnika, ampak vas bo na vašo prošnjo Delavska glavica v Ljubljani brezplačno zastopala po svojem uradniku.

Dedna pravica nezakonskega otroka. M. O. Č. Nezakonski otrok ima do zapuščine svoje matere, odnosno do zapuščine materinih sorodnikov enako dedno pravico kot drugi zakonski otroci. Če je umrl vaš polbrat po materi brez oporoke in brez potomcev, potem pripada polovica njegove zapuščine materi, odn. ker je že umrla, na njene potomce, druga polovica pa očetu, odnosno na očetove potomce. Materino polovico boste vi delili z drugim polbratom iz prvega zakona, očetovo polovico si bodo pa delili otroci iz drugega očimovega zakona s sinom iz prvega zakona. Ta vaš polbrat bo tedaj prejel tri osminke zapuščine, vi 2 osminke, ostali trije otroci iz drugega zakona pa vsak po osminko zapuščine.

Kmetje! Vaša stanovska organizacija je Kmečka zveza!